

## **Elanläggning – bostadsrättshavarens ansvar**

Alla bostäder har en elanläggning, som i sin tur har en innehavare. Det är innehavaren som ansvarar för att elanläggningen är säker. Ansvaret innebär bland annat att fortlöpande kontrollera anläggningen och de elektriska produkter som du ansluter till anläggningen och hålla koll på vilka lagar och regler som gäller.

Om du själv äger din bostad är det också du som är innehavare av elanläggningen i din lägenhet. Det innebär att du är ansvarig för att anläggningen är säker, att arbete på anläggningen utförs av personer med rätt kompetens och att kontroller, skötsel och underhåll genomförs fortlöpande. Det gäller även de elektriska produkter som du ansluter till anläggningen.

Att tänka på

- Ansvaret för elanläggningen och den elektriska utrustning som ansluts till anläggningen vilar alltid på innehavaren. Det är därför viktigt att du vet vilken roll du har och vad som förväntas av dig.
- Du kan överlåta åt någon annan att kontrollera din elanläggning och göra nödvändigt underhållsarbete, men du som innehavare måste säkerställa att den som utför arbetet har rätt kompetens.
- Kom ihåg att fortlöpande kontrollera att anläggningen används på det sätt som den är utförd för eller anpassad till. Om användandet förändras, är det du som innehavare som har ansvar för att ta reda på om elanläggningen behöver uppdateras för att uppfylla de regler som finns. Det gäller även om du ska renovera din bostad.

### **Kontrollera din elanläggning**

För att din elanläggning och elektriska utrustning ska vara säker över tid måste du fortlöpande kontrollera och underhålla den. På så sätt tar du reda på i vilket skick din elanläggning och utrustning befinner sig och vad som behöver åtgärdas. Med "fortlöpande kontroll" menas att du ska kontrollera och säkerställa att din elanläggning och elektriska utrustning alltid är säker mot personskador och sakskador. Kontrollen minskar också risken för att din elanläggning får oönskade fel som leder till att den inte fungerar som den ska. Kravet på fortlöpande kontroll gäller för alla typer av elanläggningar, allt från den enskilda villan till den stora industrifastigheten.

Det är ditt ansvar som innehavare att fortlöpande kontrollera och se till att de brister som upptäcks också åtgärdas. För att underlätta för dig har elsäkerhetsverket tagit fram en praktisk checklista som du kan följa när du kontrollerar elanläggningen och den elektriska utrustningen i din bostad.

## **Checklista**

### **Elcentralen/säkringsskåp**

Från elcentralen löper alla elledningar ut och här sitter säkringar som löser ut om ledningarna blir överbelastade eller om det uppstår en kortslutning i en ansluten utrustning. Var försiktig när du kontrollerar din elcentral. Ta hjälp av ett registrerat elinstallationsföretag om du känner dig osäker.

- Är någon eller några av propphuvorna (porslinshållaren som säkringen sitter i) heta, alltså för varma att ta på? För att minska värmen på säkringarna kan det hjälpa med att minska elanvändningen på den säkringen genom att koppla från några produkter. Kvarstår problemet med varma propphuvor trots åtgärder, bör du rådfråga ett elinstallationsföretag.
- Är säkringarna (propparna eller automatsäkringarna) märkta så att du ser vilken del av bostaden som respektive säkring gäller för? Om inte, gör en lista över vilka säkringar som leder vart.
- Är propparna ordentligt iskruvade och försedda med skyddsglas? Om skyddsglaset är borta finns det risk för beröring av farlig spänning. Dessutom kan det börja brinna om det blir en kortslutning och det lilla "ögat" sprätter ut och hamnar bland brännbara föremål. Gå igenom alla proppar och se till att ingen sitter löst. Dåligt iskruvade proppar kan medföra överhettning, vilket i sin tur kan orsaka brand.
- Löser säkringarna ut ofta? Det är ett tecken på överbelastning eller att det finns något fel i installationen eller i någon ansluten produkt. Har du många värmealstrande apparater anslutna samtidigt, exempelvis spis, tvättmaskin eller strykjärn, kan det vara orsaken till överbelastningen. Prova att fördela produkterna på uttag som inte går över samma säkring eller använd inte alla produkter samtidigt. Hjälper inte det bör du kontrollera om någon ansluten produkt eller dess sladd är skadad. Hittar du inte något fel bör du kontakta ett elinstallationsföretag.

### **Jordfelsbrytaren**

Jordfelsbrytaren är en billig livförsäkring som även skyddar mot elbränder. Den bryter strömmen snabbt vid jordfel både i elanläggningen och i anslutna produkter. Den fungerar både i jordade och ojordade anläggningar och är dessutom ett utmärkt skydd vid felanvändning av elprodukter. Har du inte redan en jordfelsbrytare bör du

låta ett registrerat elinstallationsföretag installera en. Det är inte särskilt kostsamt. Kom också ihåg att jordfelsbrytaren ska testas regelbundet. Vi rekommenderar minst två gånger per år.

- Slår jordfelsbrytaren ifrån när du trycker på provknappen? Om den inte slår ifrån, kontakta ett elinstallationsföretag för åtgärd. Om den felaktiga jordfelsbrytaren är portabel - släng den. Men kom ihåg att köpa en ny.
- Slår jordfelsbrytaren ifrån utan att du vet orsaken? Det kan bero på flera saker.

Läs mer hur du kan åtgärda problemet:

<https://www.elsakerhetsverket.se/privatpersoner/din-elanlaggning/om-du-ager-din-bostad/jordfelsbrytaren-din-sakerhet/>

### **Fasta, synliga ledningar**

Fasta, synliga ledningar är elledningar som är fästa utanpå golvsocklar, innertak, inner- och ytterväggar. Isoleringen på elledningar åldras med tiden och kan spricka. Fasta, synliga elledningar kan även vara utsatta för yttre nötning.

- Finns det synliga skador eller missfärgningar på ledningarnas isolering? Elledningarna kan i så fall vara farliga och därför i behov av utbyte. Rådgör med ett elinstallationsföretag.
- Är ledningarna placerade så att de utsätts för nötning eller annan yttre påverkan? I så fall bör de kontrolleras ofta eller ännu hellre skyddas bättre eller placeras annorlunda. Rådgör med ett elinstallationsföretag.

### **Sladdar och elprodukter**

Många elektriska produkter i äldre anläggningar med få uttag, leder ofta till "sladdhärvor" som ger ett stökigt intryck och är ett vanligt irritationsmoment vid städning. Här gäller det också att se upp, eftersom sådana sladdhärvor kan vara en säkerhetsrisk.

- Är alla sladdar hela, med yttre isolering intakt ända in i produkten, stickproppen eller skarvuttaget? Byt ut trasiga sladdar eller sladdar med ofullständig isolering.
- Ligger någon sladd i kläm? Se till att inga sladdar har hamnat under till exempel tv-bänken, ett stolsben eller i en dörröppning. Klämda sladdar är en säkerhetsrisk.
- Kommer någon sladd i kontakt med en het yta? Hög värme kan skada sladdarnas isolering. Se till att inga lösa sladdar kommer i kontakt med till exempel elektriska värmeelement, varma glödlampor, spis, ugn eller varmvattenledningar.

- Ligger ledningar ihoprullade som "fågelbon"? Den värme som avges från enstaka elledningar är normalt inget problem. Men i större knippen av belastade sladdar kan värmen bli hög. Undvik därför sladdhärvor och om du använder sladdvinda - se till att hela ledningen är utdragen.
- Finns det produkter med trasiga höljen? Byt ut dem eller lämna in dem till en serviceverkstad för reparation.

## **Uttag**

Av säkerhetsskäl ska alla uttag vara skyddsjordade. I bostäder byggda före 1994 har det dock funnits undantag i torra bostadsrum med isolerande golv. Det innebär att exempelvis vardagsrum, hall, sovrum samt matplatsen i köket kan ha ojordade uttag om din bostad är byggd före 1994. Kom ihåg att det inte får finnas både jordade och ojordade uttag i samma utrymme. Om du har brist på uttag medför det dessutom en ökad användning av skarvsladdar och grenuttag, vilket i sig kan utgöra ett problem.

- Är alla uttag skyddsjordade, med undantag för bostäder byggda innan 1994 enligt ovan? Om inte, rådgör med ett elinstallationsföretag om lämpliga åtgärder.
- Finns det både jordade och ojordade uttag i något rum? Om det gör det bör du anlita ett elinstallationsföretag för att snarast få felet åtgärdat.
- Är uttagen i badrummet skyddade av jordfelsbrytare? Vägguttag för 230 volt i bad- och duschrum ska skyddas av fast installerad 30 mA jordfelsbrytare. Har du uttag i våtrum för 230 volt, men ingen jordfelsbrytare? Kontakta snarast ett elinstallationsföretag! I badrum kan det även finnas speciella uttag för rakapparat, de behöver inte skyddas av jordfelsbrytare.
- Har du färre än tre uttagsställen per rum? Har du bara ett eller två uttagsställen i normalstora rum hemma, lever din bostad inte upp till modern standard. Använder du många lampor och andra elektriska apparater, kan det vara en god idé att låta ett elinstallationsföretag installera ytterligare uttag.
- Glappar anslutna stickproppar? I så fall kan det bero på att stickpropparna eller vägguttagen är trasiga. Om du vet hur du ska göra får du byta ut trasiga uttag. Anlita ett elinstallationsföretag om du är det minsta tveksam om hur du ska göra.
- Finns det sprickor eller missfärgningar på vägguttagens kåpor? Om du vet hur du ska göra får du ersätta det trasiga uttaget med ett likadant. Du får dock inte byta från ojordat till jordat, eller från jordat till ojordat. Kom ihåg att först stänga av strömmen! Anlita ett elinstallationsföretag om du är det minsta tveksam om hur du ska göra.

## **Lampor**

Halogenlampor och toppförspeglade lampor blir ordentligt varma när de används. Vissa LED-lampor kan också bli varma. Värmen kan starta en brand om lamporna kommer i närheten av, eller i direkt beröring med, brännbart material.

- Har du heta lampor i närheten av brännbara textilier?
- Se till att inte gardiner hänger för eller kommer i kontakt med lampor, och att sänglampor inte är monterade så lågt eller ostadigt att de kan komma i kontakt med eller falla ner bland sängkläderna.
- Har du lampor som blinkar eller som på annat sätt fungerar onormalt? Orsaken kan vara "glappkontakt" i belysningsarmaturen, vilket kan medföra överhettning och brand. Åtgärda felet.
- Använder du lampor med högre effekt än belysningsarmaturens maxvärde? Följden kan bli överhettning och brand. Byt till en lampa som stämmer med tillverkarens anvisning på armaturen. Det är speciellt viktigt när det gäller användningen av toppförspeglade lampor och halogenlampor.

## **Kyl och frys**

- Dra fram kylen och frysen åtminstone någon gång per år och dammsug utrymmet samt kylslingorna och kompressorn på baksidan, eftersom dammet kan utgöra en brandfara. Åtgärden minskar även energiförbrukningen vilket är bra för både plånbok och miljö.

Mer information finns på elsäkerhetsverkets hemsida [www.elsakerhetsverket.se](http://www.elsakerhetsverket.se)